

TEMEIURI BIBLICE NOUTESTAMENTARE CU
PRIVIRE LA OFICIEREA SFINTELOR TAINE
ȘI IERURGII BISERICEȘTI
VOL. V
– TAINA HIROTONIEI (III) –

Protopop dr. Ioan Bude

NEW-TESTAMENT BIBLICAL GROUNDS CONCERNING THE
OFFICIATION OF THE HOLY CHURCH SACRAMENTS AND
BLESSINGS

Abstract: Addressing mostly priests and Religion teachers, but also any believer, the entire publicistic series that we commence at this point desires, in a straightforward, plain and clear manner (without proposing thematic biblical theology approaches, but by means of a rigorous selection of minimally commented texts), to bring forth again *The Truth* of the Holy Sacraments before the readers, whoever they might be or – why not? – lead the readers before *The Truth*, That „is the same for yesterday, today and forever” (*Jews 13, 8*): The Lord and Our Saviour, Jesus Christ, present, alive and active in all undertakings of His Church

Keywords: holy sacraments, blessings, biblical theology, Church

PARTEA a III-a
PREOȚIA NOULUI TESTAMENT

CAPITOLUL I
PREOȚIA BIBLICĂ: CONFIRMĂRI ȘI INDICII
ÎN EVANGHELIILE SINOPTICE

a). *Matei 5, 23-24; Marcu 11, 25; Luca 11, 4*: „Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău.”

În textul de mai sus, Hristos Domnul face referire la „darul” jertfelor ce se aduc la templu, în condițiile prescrise de Legea mozaică („Torath hacorbanot”, cf. *Levitic, cap. 1-7*), confirmând astfel nu numai realitatea, autenticitatea și importanța cultului divin public vechitestamentar, ci și a preoției levitice deserventă la altarul Legii.

Vechilor condiții prescrise în „Lege”, Iisus le adaugă încă una, nouă, dar esențială, referitoare la aducătorul „darului” de jertfă: împăcarea lui prealabilă cu aproapele său, spre a-i fi primit darul și spre a putea afla, astfel și el, har de la Dumnezeu. Bineînțeles că în derularea acestor proceduri este absolut necesară prezența și mijlocirea preotului, așa cum reiese și din textul următor:

b). *Matei 8, 34; Marcu 1, 41-44; Luca 5, 14*: „Și Iisus, întinzând mâna, S-a atins de el, zicând: Voiesc, curățește-te! Și îndată s-a curățit de lepra lui. Și i-a zis Iisus: Vezi, nu spune nimănui, ci mergi, arată-te preotului și adu darul pe care l-a rânduit Moise, spre mărturie lor.”

Avem aici, într-o fericită înfrățire, lucrarea tămăduitoare a lui Dumnezeu asupra unui lepros și respectarea, de către același Dumnezeu, a rânduielilor levitice, poruncite odinioară de El Însuși lui Moise, în legătură cu rolul și competența preoților în diagnosticarea dar și în constatarea curățirii leprei de pe oameni, veșminte, case și obiecte casnice (cf. *Leviticul 13-14*).

c). *Matei 12, 3-5; Marcu 2, 25-28; Luca 6, 3-5*: „Iar El le-a zis: Au n-ați citit ce-a făcut David când a flămânzit, el și cei ce erau cu el ? Cum a intrat în casa Domnului și a mâncat pâinile punerii înainte, pe care nu se cuvenea lui să le mănânce, nici celor ce erau cu el, ci numai preoților ? Sau n-ați citit în Lege că preoții, sâmbăta, în templu, calcă sâmbăta și sunt fără de vină ?”

Reproșurilor înveninate ale fariseilor, că Ucenicii Domnului, flămânzând, sfărâmau spice de grâu și le mâncau boabele în zi de sabbat, Iisus răspunde făcând trimitere la o situație reală, dar disperată, din timpul prigonirii lui David de către regele Saul, când preotul Ahimelec din Nob, i-a dat lui David și oamenilor săi înfometăți, chiar pâinile sfințite ale „punerii înainte”, cuvenite numai preoților: „Și i-a dat preotul pâinea sfințită, căci nu avea altă pâine, afară de pâinile punerii înainte, care fuseseră luate de la fața Domnului, ca să se pună în locul lor pâini proaspete” (cf. *I Regi 21, 4-6*), fără însă ca prin aceasta să încalce Legea. Ba mai mult, ca argumente incontestabile, Domnul opune (în v. 5), cârcotașilor farisei și rigorismului lor fanatic despre ținerea sabbatului, încă trei situații legate de practica liturgică a slujirii preoțești de la templu, toate cu încălcarea fără de vină a sâmbetei: pregătirea celor douăsprezece pâini ale punerii înainte și așezarea lor pe două rânduri, împreună cu jertfa de tămâie și sare „pe masa de aur curat de dinaintea Domnului, în ziua odihnei...” (*Leviticul 24, 5-8*) și tot așa, jertfirea, de către preoți, în ziua odihnei, a „doi miei de câte un an, fără meteahnă... Aceasta este ardere de tot pentru ziua odihnei, afară de arderea de tot cea neconținută, cu turnarea ei” (*Numerii 28,*

9-10) și în fine, tăierea împrejur în a opta zi de la naștere (*Facerea 17, 7, 10; Leviticul 12, 3*) chiar dacă aceasta se întâmplă să cadă sâmbăta (*Ioan 7, 22-23*). De remarcat că în toate cazurile amintite, Iisus nu numai că recunoaște, ci și invocă autoritatea preoților mozaici, prioritară, în astfel de circumstanțe, prevederilor Legii. Iar în ceea ce-L privește pe El Însuși în raport cu aceste prevederi sabatice „răspunsul este categoric: „Că Domn este și al sâmbetei, Fiul Omului!” (*Matei 12, 8*)⁴².

d). *Matei 18, 18; Marcu 3, 14; cf. Luca 10, 18-20*: „Adevăr grăiesc vouă: Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer” (cf. și *16, 19*).

Textul de mai sus face parte din marele discurs eclesiologic al Mântuitorului Iisus Hristos, prin care îi pregătește pe Sfinții Săi Apostoli pentru „arta gestionării” corecte a nemaipomenitei investiții de putere de mai târziu: *Taina dezlegării și iertării păcatelor în Biserica Sa*, pe care le-o făgăduiește acum tuturor, așa cum i-o făgăduise anterior lui Petru (*Matei 16, 19*), ca replică de mulțumire pentru mărturisirea acestuia despre dumnezeirea Sa (*Matei 16, 16*).

Marea și negrăita putere preoțească, atât a prpovăduirii cât și a iertării păcatelor, adică a „cheilor Împărăției cerurilor”, pe care Domnul le-o promite acum tuturor Ucenicilor prin cuvintele de mai sus, ei o vor primi, dar numai în seara Duminicii Învierii Lui (cf. *Ioan 20, 21-23*). Acum, ei doar învață de la El cum se vor administra, în Biserica Sa cele două mari Taine ale Puterii preoțești: *Apostolia = Preoția și Pocăința = Spovedania*.

e). *Matei 20, 25-28; Marcu 10, 42-45; Luca 22, 24-27*: „Dar Iisus, chemându-i la Sine, a zis: „Știți că ocârmuitorii neamului domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru... După cum și Fiul Omului n-a venit să I Se sjujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți.”

Ascultarea, smerenia, slujirea, arhierasca jertfirea de Sine, iubirea, toate la modul absolut, Îl caracterizează mesianic pe Iisus Hristos, Fiul Omului, Care rămâne astfel pe veci, pildă de devoțiune în slujirea preoțească, atât pentru Sfinții Săi Apostoli, cât și pentru toți slujitorii altarelor creștine din viitor.

f). *Matei 28, 18-20; Marcu 16, 15; Luca 24, 47*: „Și apropiindu-se Iisus, le-a vorbit lor. Zicând: Mi s-a dat toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă. Și iată, Eu, cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin!”

În expresia „Mi s-a dat toată puterea în cer și pe pământ”, precum și în formula treimică a Botezului, ni se revelează atât aspectul comunal în care este deținută „puterea” în Ființa Dumnezeirii, în sensul că ea aparține integral Sfintei Treimi (acolo unde Dumnezeu nu este Treime, ci e singur – henoteism – nu există iertare, ci numai putere)⁴³, cât și modalitatea de a transmite tot comunal și cu măsura

smereniei, măreția acestui dar al preoției cuvântului către om, dar nu în totalitate și nu dintru început, pentru că nici Fiul n-a primit „toată puterea” înainte de Patimi și Înviere, ci „I s-a dat” numai după negrăita Lui smerenie și ascultare „până la moarte și încă moarte de cruce” (*Filipeni 2, 8*).

Toți Evangheliștii sinoptici au consemnat (fiecare în stil propriu) această „trimitere” (investitură apostolică) „la neamuri”, de către Iisus Domnul, a Ucenicilor Săi, având în vedere unul și același scop: *convertirea lumii păgâne la creștinism*, astfel: Matei consemnează „învățarea și botezarea tuturor neamurilor” (28, 19-20); Marcu notează „propovăduirea Evangheliei la toată făptura” (16, 15-16), iar Luca, porunca Domnului de a se propovădui „în numele Lui Pocăința și iertarea păcatelor la toate neamurile” (24, 46-47).

CAPITOLUL II

IOAN 20, 19-23: TEMEIUL PREOȚIEI SACRAMENTALE A NOULUI TESTAMENT

„Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (Duminică) și ușile fiind încuiate unde erau adunați Ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă!... Deci s-au bucurat Ucenicii văzând pe Domnul. Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt! Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute!” (*Ioan 20, 19-23*).

Iată că am ajuns din nou la textul fundamental al Tainei Hirotoniei, prezentată aici ca cea mai înaltă distincție preoțească harismatic-sacramentală cu care au fost investiți personal și nominal Ucenicii Domnului Iisus Hristos și prin care au ei devenit din acest moment, Apostoli (= Trimiși), sau „delegați” ai Duhului Său spre „a zidi” o nouă lume, „plină de har și de adevăr” (*Ioan 1, 17*).

Gestul atotputerniciei Sale divine, săvârșit la Creație asupra lui Adam: suflarea Duhului (*Facerea 2, 7*), este repetat acum de Același Dumnezeu-Cuvântul, dar în mod comunial și înscris la un alt nivel conotativ asupra și în viața unor oameni aleși, chemați și trimiși spre a fi ei înșiși și credința lor „temelia” acelei noi lumi, a acelei noi creații și noi zidiri, a cărei piatră unghiulară va fi „Însuși Iisus Hristos” (*Efesenii 2, 20*).

S-ar părea că în acea seară s-au împlinit cel puțin două din dumnezeieștile făgăduințe făcute lor de Iisus Domnul: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți...” (*Ioan 15, 16*) și: „Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezelega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer !” (*Matei 18, 18*).

Însă nici acum nu e momentul împlinirii lor. Ci, prin acea directă insuflare de Duh Sfânt, Domnul le-a împărtășit Apostolilor doar harul întregii Sale slujiri: *arhierescă, profetică și împărătească*, fără însă a Se fi revărsat peste ei *Duhul*

în întregime, ci numai parțial: „Duh” (nearticulat, partitiv), pentru că de fapt ei „vor fi botezați cu Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile” (*Fapte 1, 5*). Dar când anume? Exact de Cincizecime, când, după cuvântul Domnului către ei: „veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi și îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului” (*Fapte 1, 8*).

Cincizecimea reprezintă în viața și istoria creștinismului un eveniment uimitor și unic, o colosală Hirotonie universală (*Fapte 2, 1-4; I Petru 2, 9-10*; cf. *Ioan 7, 38-39*), o nouă și veșnică Preoție „care nu se va (mai) lua de la noi” (*Luca 10, 42*), nici chiar atunci când toate celelalte Taine și harisme (inclusiv Preoția lucrătoare, tehnică) vor înceta (cf. *I Corinteni 13, 8-9*). Însă, în seara zilei de Înviere, actul special al hirotoniei Apostolilor, prin directa suflare de Duh Sfânt, a lui Hristos, este însoțit și el de încă un dar special și unic: prin suflarea Sa, Domnul le-a administrat în mod terapeutic Ucenicilor Săi o anumită „doză” de *Duh creator*. Pentru ce anume? Pentru restaurarea, sau vindecarea omului bolnav de păcat și moarte. Acest Duh creator este inclus în funcția iertătoare a preoției sacramentale, conferindu-i nu numai simpla capacitate de a „lega și dezlega”, ci și pe aceea de a *re-naște*, de a *re-genera*, sau și mai exact de a-l învia pe cel iertat.⁴⁴

Ni se confirmă astfel că „omul este un pic de Dumnezeu în toate, dar nicăieri nu este mai Dumnezeu decât în marea Taină a Iertării – Preoția”.⁴⁵ Căci „Cine poate să ierte păcatele, decât numai unul Dumnezeu?” (*Marcu 2, 7; Luca 5, 21; Matei 9, 3*), pentru că numai El este „Lumină” (*Ioan 8, 12; I Ioan 1, 5*), numai El este „Iertare” (*Matei 6, 14-15*), numai El este „Iubire” (*I Ioan 4, 8, 16*) și numai El a adus „foc mistuitor” din cer, aruncându-l pe pământ și zicând: „...cât aș vrea să fie acum aprins!”, ca să ardă tot păcatul lumii „ca toate să se facă iarăși noi!” (cf. *Luca 12, 49; Apocalipsa 21, 5*).

Așadar, obiectul lucrativ al Preoției slujitoare este *păcatul* și eradicarea lui. De fapt, de aceea a și venit Hristos în lume: „Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (*Luca 19, 10*). Tripticul: *păcat – Preoție – iertare* traversează întregul univers al Bibliei, cu un curs ascendent al ispășirii până la înălțimea Golgotei, locul înfricoșătoarei dezlegări a „Tainei celei din veac”: iubire și jertfă până la moarte și iubire și iertare infinită, atât pentru prietenii, cât și pentru toți vrăjmașii lui Dumnezeu (*Ioan 3, 16; 15, 13-15; Filipeni 2, 8*).⁴⁵

Ori de câte ori s-a mai întâmplat și câte un eșec în exercitarea Preoției – și, din păcate, au fost destule – faptul se datorează neînțelegerii depline, atât a puterii și grozăviei păcatului, dar mai ales a înfricoșătoarei puteri a iertării, așa cum am văzut că a fost ea instituită de către Hristos, Preotul Cel veșnic, Cel „după rânduiala lui Melchisedec”, Care, „...în zilele trupului Său, a adus cu strigăt și cu lacrimi cereri și rugăciuni către Cel ce putea să-L mântuiască din moarte și auzit a fost pentru evlavia Sa și, deși era Fiu, a învățat ascultarea din cele ce a pătimit. Și, desăvârșindu-Se, S-a făcut tuturor celor ce-L ascultă pricină de mântuire veșnică... Pentru aceasta și poate să mântuiască desăvârșit

pe cei ce se apropie, printr-Însul, de Dumnezeu, căci pururea e viu, ca să mijlocească pentru ei. Un astfel de Arhiereu se cuvenea să avem: sfânt, fără de răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și fiind mai presus decât cerurile” (*Evrei 5, 7-9; 7, 25-26*).

Având ca reper veșnic, acest suprem standard valoric al Preoției lui Hristos, în preocuparea dintotdeauna a Bisericii, un loc proritar îl va avea grija pentru vrednicia celor ce vor fi rânduiți să primească, după cum vom vedea în continuare, Sfânta Taină a Hirotoniei, în oricare din cele trei trepte sacramentale ale ei.

PARTEA a IV-a
IERARHIE ȘI ORGANIZARE ÎN BISERICA
VEACULUI APOSTOLIC
- Mărturii documentare noutestamentare -

CAPITOLUL I
DIN CARTEA „FAPTELE SFINȚILOR APOSTOLI”

Mărturiile documentare ale Noului Testament, despre viața religioasă-bisericească a primei generații de creștini (pe lângă cele oferite de Sfintele Evanghelii), sunt cuprinse în: cartea *Faptele Sfinților Apostoli*, *Epistolele Pauline*, *Epistolele Sobornicești* și *Apocalipsa* (cap. 1-3).

„Cea dintâi istorie a Bisericii creștine”, cartea *Faptele Sfinților Apostoli*⁴⁶, înregistrează cu osebite trei evenimente de seamă din viața tinerei Biserici creștine din Ierusalim, care prin desfășurarea lor, ne furnizează mărturii de o excepțională valoare documentară, despre ierarhia, organizarea și forma de conducere bisericească de atunci: 1). Întregirea Colegiului Apostolic (*Fapte 1, 15-26*); 2). Hirotonia celor 7 diaconi (*Fapte 6, 1-6*); 3). Sinodul Apostolic din Ierusalim (*Fapte 15, 1-29*).

1. FAPTE 1, 15-26: ALEGEREA LUI MATIA, SAU ÎNTREGIREA COLEGIULUI APOSTOLIC

„Și în zilele acelea, sculându-se Petru în mijlocul fraților (iar numărul lor era ca la o sută douăzeci), a zis: „Bărbați frați, trebuia să se împlinească Scriptura aceasta pe care Duhul Sfânt, prin gura lui David, a spus-o dinainte despre Iuda, care s-a făcut călăuză celor ce L-au prins pe Iisus. Căci era numărat cu noi și luase sorțul acestei slujiri. Deci acesta a dobândit o țarină din plata nedreptății și, căzând cu capul înainte, a crăpat pe la mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele. Și s-a făcut cunoscută aceasta tuturor celor ce locuiesc în Ierusalim, încât țarina aceasta s-a numit în limba lor Hacheldamah, adică Țarina Sângelui. Căci este scris în Cartea Psalmilor: „Facă-se casa lui pustie

și să nu aibă cine să locuiască în ea! Și slujirea lui s-o ia altul”. Deci trebuie ca unul din acești bărbați care s-au adunat cu noi în timpul cât a petrecut între noi Domnul Iisus, începând de la botezul lui Ioan, până în ziua în care S-a înălțat de la noi, să fie împreună cu noi martor al Învierii Lui. Și au pus înaintea pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis și Iustus și pe Matia. Și, rugându-se, au zis: „Tu, Doamne, Care cunoști inimile tuturor, arată pe care din aceștia doi l-ai ales ca să ia locul acestei slujiri și al Apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui”. Și au tras la sorți, și sorțul a căzut pe Matia, și s-a socotit împreună cu cei unsprezece Apostoli.”

Cele relatate mai sus, s-au petrecut într-una din cele zece zile dintre Înălțarea cu Trupul la Cer a Domnului și Pogorârea Duhului Sfânt, la vremea rugăciunii de obște, aflându-se adunați într-o casă din Ierusalim⁴⁷ „ca la o sută douăzeci de frați”, inclusiv Sfinții Apostoli (cei 11), „împreună cu femeile și cu Maria, mama lui Iisus și cu frații Lui” (v. 14).

În mijlocul acestei adunări, care pe atunci reprezenta sâmburele Bisericii creștine, s-a ridicat la cuvânt Sfântul Apostol Petru, arătând că trebuie de urgență ca numărul de doisprezece⁴⁸, al Apostolilor Domnului – descompletat prin moartea infamantă a lui Iuda vânzătorul – să fie întregit. Iminentul eveniment al Pogorârii Duhului Sfânt nu trebuia să afle acest sobor cu efectivul inițial împușinat. Tocmai acest lucru l-a subliniat Sfântul Apostol Petru în cuvântul său.

Căderea lui Iuda a fost prevestită de Duhul Sfânt, prin Psalmistul David (v. 20, cf. *Psalmii 68, 29 și 108, 7*), însă împlinirea acestei profeții, nu înseamnă că el L-ar fi vândut pe Domnul fără să vrea și doar spre a se împlini proorocia respectivă. În niciun caz Duhul Sfânt nu „predestinează” pe nimeni la săvârșirea vreunei fapte și mai ales la ceva rău. Potrivit aceleiași proorociei a Duhului Sfânt, proorocie cu caracter de poruncă, locul slujirii și Apostoliei lui Iuda, îl va lua altul. Cine anume ?

Cu asentimentul întregii adunări, Apostolul Petru propune ca acesta să fie un bărbat care L-a urmat pe Domnul tot timpul cât El a petrecut pe pământ. Doi au fost „candidații” desemnați de adunarea fraților: „Iosif, numit Barsaba (fiul lui Sava, n.n.) și Matia” (v. 23). Potrivit unor opinii avizate (Clement Alexandrinul – sec. III), amândoi ar fi făcut parte din grupul celor 72 de ucenici ai Domnului (cf. *Luca 10, 1 și urm.*).

Care anume dintre cei doi era mai vrednic să fie ales, numai Hristos Domnul putea să știe. Numai Lui I se cuvenea să-Și aleagă Apostolii, nu oamenilor (a se vedea opinia Sfântului Apostol Pavel, din *Galateni 1, 1*, referitor la exclusivitatea chemării la apostolat).

Căzând deci mai întâi cu toții la rugăciune (v. 24), au tras apoi la sorți, iar cel ales de Domnul a fost Matia (v. 26). Rana deschisă în obștea membrilor Soborului Apostolesc prin căderea lui Iuda, a fost astfel lecuită, Sfinții Apostoli

putând aștepta împăcați de acum, semnalul purcederii lor la propovăduire în lumea întreagă.⁴⁹

Alegerea Sfântului Apostol Matia, constituie o premieră absolută în istoria Bisericii creștine, constituind, până astăzi, cea dintâi *procedură sinodală* din Ortodoxie. Era prezentă acolo întreaga Biserică de atunci: Preacurata Maică a Domnului, Sfinții Apostoli și cei peste o sută de frați. Acea Biserică embrionară împlinea însă o necesitate strictă, profețită, poruncită și „prezidată” de Însuși Duhul Sfânt și anume: alegerea și investirea în cea mai înaltă treaptă a ierarhiei sacramentale a Bisericii, a unui nou Apostol! Și acest eveniment constituie o premieră absolută în istoria Bisericii. Trebuie însă să reținem faptul că Hristos Domnul nu și-a ales Apostolii după „scenarii standard”, ci fiecare alegere și chemare ar putea fi considerate premiere în sine (De ex. *Ioan 1, 37-40, 41-42, 43-44, 45-50*; cf. *Matei 4, 18-22* și *loc. par.*). Dar între toate alegerile de Apostoli, cu adevărat inedite și unice, rămân doar două: cea a Sfântului Matia și cea a Sfântului Apostol Pavel (*Fapte 9, 3-20*).

Procedura sinodală, aplicată sub asistență divină, în alegerea lui Matia, va fi urmată ca model în Biserica primară, de către Sfinții Apostoli. Toți cei astfel consacrați de către deținătorii preoției apostolice, vor purta hirotonia atât ca o dovadă a succesiunii în har și în credința apostolică dar și a legitimității lor înaintea comunităților încredințate spre păstorire „căci nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta” (*Evrei 5, 4*).⁵⁰

2. FAPTE 6, 1-6: ALEGEREA ȘI HIROTONIERA CELOR ȘAPTE DIACONI

„În zilele acelea, înmulțindu-se, ucenicii, eleniștii (iudei) murmurau împotriva evreilor, pentru că văduvele lor erau trecute cu vederea la slujirea cea de fiecare zi. Și, chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: nu este drept, ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese. Drept aceea, fraților, căutați șapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care noi să-i rânduim la această slujbă. Iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului. Și a plăcut cuvântul înaintea întregii mulțimi, și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duh Sfânt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena, și pe Nicolae, prozelit din Antiohia, pe care i-au pus înaintea Apostolilor, și ei rugându-se, și-au pus mâinile peste ei.”

După cum lesne se poate observa și în cazul de față, procedura adoptată și aplicată în alegerea celor șapte diaconi, despre care am mai pomenit și anterior (în Partea I, Cap. II), a fost tot una sinodală și consfințită din nou de un act sacramental: *Taina Hirotoniei*, săvârșită atât comunal cât și în sobor, de către Sfinții Apostoli.⁵¹

Importanța transmiterii Preoției de la Sfinții Apostoli la membrii ierarhiei bisericești (cunoscuta succesiune), rezultă și din faptul că acest fenomen începe să se producă din chiar primele zile ale Bisericii, înfățișându-se ca o componentă fundamentală a vieții creștine din acel timp. E clar că Preoția apostolică precede apariția istorică a Bisericii, care-și datorează ființarea tocmai manifestării acestei Preoții, care se află la începutul oricărei lucrări în Biserică.

O problemă aparent dificilă și complicată este aceea cu privire la momentul în care au fost hirotoniți de Sfinții Apostoli cei dintâi slujitori bisericești, care vor fi ajutat desigur, la botezarea celor „ca la trei mii de suflete” (*Fapte 2, 41*) din ziua Cincizecimii și apoi a celor „adăugați” ulterior, astfel încât efectivele Bisericii au totalizat în curând „ca la cinci mii” de suflete ? (*Fapte 4, 4*).

Expresia „slujirea de fiecare zi” din *Fapte 6, 1*, constituie un indiciu clar, că Sfinții Apostoli au apucat să organizeze înainte de Cincizecime un program de slujire liturgică al primului nucleu de existență al Bisericii din Ierusalim, slujire încredințată inițial, prin hirotonie, unora dintre cei „ca la o sută douăzeci de frați” (*Fapte 1, 15*), din rândul cărora a fost ales Apostolul Matia. De fapt, numărul acestor frați („o sută douăzeci”) pare să fi fost îndestulător necesităților legate de rânduiala primilor slujitori bisericești hirotoniți. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât pregătirea lor anterioară, ca ucenici apropiați ai Domnului (*Fapte 1, 21-22*), îi făcea apti mai întâi pe ei înșiși, pentru a sprijini și a continua lucrarea Apostolilor în rândul noilor încreștinați, în organizarea de biserici prin casele celor mai înstăriți dintre aceștia, precum și în distribuirea în mod proporțional a efectivelor de noi credincioși către aceste case-biserici, tocmai în vederea accederii acestora la „slujirea de fiecare zi”. Iar faptul că Sfântul Iacov cel Drept, „fratele Domnului” și primul episcop al Ierusalimului, provenea și el din grupul celor „ca la o sută douăzeci” de frați, este încă o dovadă că și ceilalți slujitori bisericești, primii preoți și diaconi, fuseseră aleși și hirotoniți din acest nucleu inițial al Bisericii, nucleu al cărui rol pare să fi fost cel de contingent de rezervă pentru acoperirea nevoilor urgente de slujitori bisericești aferenți comunităților din Ierusalim, înmulțite vertiginos după Cincizecime.⁵²

Chiar dacă sunt incomplete, fragmentare, sau întâmplătoare, informațiile din cartea „Faptele Sfinților Apostoli”, privind ierarhia bisericească sacramentală, ele sunt totuși de natură să indice apariția treptelor ierarhice în ordinea lor cunoscută astăzi: diacon, preot, episcop. Iar textul din *Fapte 6, 1-6*, constituie singura pericopă noutestamentară privind alegerea și hirotonirea unor diaconi. Dar, curios lucru, deși termenul „diacon” (diákonos), care în vocabularul teologic curent desemnează pe ocupantul primei trepte (în ordine crescândă) a ierarhiei sacramentale, el nu se găsește niciunde în cuprinsul acestei scrieri lucanice. El va fi folosit în Noul Testament, cu semnificația de rigoare, numai de către Sfântul Apostol Pavel (a se vedea: *Filipeni 1, 1*; *I Timotei 3, 8, 12*; cf. *Romani 16, 1*)⁵³. În schimb, absența termenului „diákonos”

din „Faptele Sfinților Apostoli” este compensată prin utilizarea substantivului „diakonia” și a verbului „diakonéo”, chiar în textul din 6, 1-6.

Așadar, în *Faptele Apostolilor* 6, 1-6, întâlnim prima descriere a felului în care au fost rânduiți cei dintâi slujitori bisericești în Biserica creștină. Această descriere rămâne importantă nu numai prin dezvăluirea unor aspecte ale vieții interne a Bisericii, încă de la începuturile ei istorice, ci și prin aceea că ne oferă prețioase informații despre procedura exclusiv sinodală de atunci, care va rămâne neschimbată și pe viitor în organizarea și conducerea Bisericii creștine. Sfinții Apostoli creaseră în Biserica din Ierusalim un model de viață creștină, model ale cărui reguli vor fi generalizate și însușite în toate celelalte Biserici, în modul cel mai autentic cu putință. Acesta este unul din aspectele esențiale ale succesiunii apostolice, vitală pentru unitatea și continuitatea Bisericii lui Hristos în istorie și în lume.

3. FAPTE: 15, 1-29: SINODUL APOSTOLIC DIN IERUSALIM

„Și unii, coborându-se din Iudeea, învățau pe frați că: „Dacă nu vă tăiați împrejur, după rânduiala lui Moise, nu puteți să vă mântuiți!” Și făcându-se pentru ei împotrivire și pricire nu puțină cu Pavel și Varnava, au rânduit ca Pavel și Varnava și alți câțiva dintre ei să se suie la Apostolii și la preoții din Ierusalim pentru această întrebare. Deci ei, trimiși fiind de Biserică, au trecut prin Fenicia și prin Samaria, istorisind despre convertirea păgânilor și făceau tuturor fraților mare bucurie. Și sosind ei la Ierusalim, au fost primiți de Biserică și de Apostoli și de preoți și au vestit câte a făcut Dumnezeu cu ei. Dar unii din eresul fariseilor, care trecuseră la credință, s-au ridicat zicând că trebuie să-i taie împrejur și să le poruncească a păzi Legea lui Moise. Și Apostolii și preoții s-au adunat ca să cerceteze despre acest cuvânt. Și făcându-se multă cercetare, s-a sculat Petru și le-a zis: „Bărbați frați, voi știți că, din primele zile, Dumnezeu m-a ales dintre voi, ca prin gura mea neamurile să audă cuvântul Evangheliei și să creadă. Și Dumnezeu, Care cunoaște inimile, le-a mărturisit, dându-le Duhul Sfânt, ca și nouă. Și nimic n-a deosebit între noi și ei, curățind inimile lor prin credință. Acum deci, de ce ispitiți pe Dumnezeu și vreți să puneți pe grumazul ucenicilor un jug pe care nici părinții noștri, nici noi n-am putut să-l purtăm ? Ci prin harul Domnului nostru Iisus hristos, credem că ne vom mântui în același chip ca și aceia.” Și a tăcut toată mulțimea și asculta pe Varnava și pe Pavel, care istoriseau câte semne și minuni a făcut Dumnezeu prin ei între neamuri. Și după ce au tăcut ei, a răspuns Iacob, zicând: „Bărbați frați, ascultați-mă ! Simon a istorisit cum de la început a avut grijă Dumnezeu să ia dintre neamuri un popor pentru numele Său. Și cu aceasta se potrivesc cuvintele proorocilor, precum este scris: După acestea Mă voi întoarce și voi ridica iarăși cortul cel căzut al lui David și cele dărâmate ale lui iarăși le voi zidi și-l voi îndrepta, ca să-L caute pe Domnul ceilalți oameni și toate

neamurile peste care s-a chemat numele Meu asupra lor, zice Domnul, Care a făcut acestea. Lui Dumnezeu îi sunt cunoscute din veac lucrurile Lui. De aceea eu socotesc să nu tulburăm pe cei care, dintre neamuri, se întorc la Dumnezeu, ci să le scriem să se ferească de pângăririle idolilor și de desfrâu și de (animale) sugrumate și de sânge. Căci Moise are din timpuri vechi prin toate cetățile propovăduitorii săi, fiind citit în sinagogi în fiecare sâmbătă.”

Atunci Apostolii și preoții, cu toată Biserica, au hotărât să aleagă bărbați dintre ei și să-i trimită la Antiohia, cu Pavel și cu Varnava: pe Iuda cel numit Varsava și pe Sila, bărbați cu vază între frați, scriind prin mâinile lor acestea: „Apostolii și preoții și frații, fraților dintre neamuri, care sunt în Antiohia și în Siria și în Cilicia, salutare! Deoarece am auzit că unii dintre noi, fără să fi avut porunca noastră, v-au tulburat cu vorbele lor și au răvășit sufletele voastre, zicând că trebuie să vă tăiați împrejur și să păziți Legea, noi am găsit de cuviință, adunați într-un gând, ca să trimitem la voi bărbați aleși, împreună cu iubiții noștri Varnava și Pavel, oameni care și-au pus viața lor pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos. Drept aceea am trimis pe Iuda și pe Sila, care vă vor vesti și ei, cu cuvântul, aceleași lucruri. Pentru că părutu-S-a Duhului Sfânt și nouă să nu vi se pună nicio greutate în plus în afară de cele ce sunt necesare: Să vă feriți de cele jertfite idolilor și de sânge și de (animale) sugrumate și de desfrâu, de care păzindu-vă, bine veți face! Fiți sănătoși !”

Examinarea cazului convertirii sutașului Corneliu (*Fapte 11, 1-8*) de către „Apostolii și frații care erau în Iudeea” (*Fapte 11, 1*), a dus la concluzia că Dumnezeu a deschis și păgânilor porțile creștinismului, în acest sens fiind suficiente Sfintele Taine ale Botezului și Mirungerii. În cursul primei lor călătorii misionare, Sfinții Pavel și Varnava au procedat în consecință: N-au cerut nimănui mai mult decât credința și Botezul în Hristos.

Toate păreau bune și la locul lor în Biserică, însă totuși... nu la multă vreme după întoarcerea Sfinților Pavel și Varnava din această primă călătorie misionară (*Fapte 15, 1-2*), unii dintre iudei, au venit în Antiohia, contestând vehement valabilitatea încreștinării păgânilor, fără respectarea Legii mozaice și mai ales a circumciziunii. Acești fanatici partizani ai mozaismului erau farisei convertiți la Hristos (iudaizanții de tristă faimă, dușmanii de moarte ai misionarilor paulini de mai târziu).

Din Antiohia, disputele dintre aceștia și Sfinții Pavel și Varnava, amplificându-se, au ajuns la arbitrajul Bisericii-mame din Ierusalim.

S-au format două tabere: cea iudaizantă, care susținea obligativitatea prealabilă a Legii mozaice pentru păgânii convertiți la creștinism, iar alta, care respingea această obligativitate prealabilă a Legii, pentru cei ce doreau încreștinarea. Această majoră divergență de opinie, trebuia soluționată de urgență și în mod definitiv, atât în interesul păcii lăuntrice a Bisericii, cât și al

dezvoltării ei ulterioare. Ea a format astfel obiectul preocupărilor Sinodului Apostolesc întrunit la Ierusalim (în anul 51).⁵⁴

La dezbateri, alături de Sfinții Apostoli, au participat preoții Bisericii Ierusalimului, în frunte cu primul ei episcop statornic, Sfântul Iacov, „fratele” Domnului, apoi delegați ai Bisericii din Antiohia Siriei, precum și alți membrii ai comunității.⁵⁵

Luând cuvântul, Sfântul Apostol Petru a susținut neobligativitatea respectării Legii pentru încreștinarea păgânilor, constatând (în baza convertirii sutașului Corneliu), că Dumnezeu aprobă fără rezerve accesul acestora la creștinism. Au vorbit apoi Sfinții Varnava și Pavel, întărind cu exemple din misiunea lor, cele susținute de Sfântul Petru.

La final, rezumând dezbaterile, a vorbit Sfântul Iacov „fratele” Domnului, episcopul Ierusalimului,⁵⁶ constatând și el, pe temeiul vechilor proorocii, că și păgânii au acces la mântuire, în aceleași condiții enunțate de antevorbitori; ca atare, ar fi o mare greșeală, ca acestora să li se impună niște obligații inutile. Pe un ton împăciuitoar, lăsând impresia că menajează și susceptibilitățile iudeilor încreștinați, Sfântul Iacov a făcut propunerea de a li se atrage atenția creștinilor convertiți dintre păgâni, să se ferească de orice contact cu idolatria, de păcatul desfrânării (specific păgânismului), de consumarea cărnii animalelor sugrumate, precum și a sângelui (socotit de iudei ca sediu al vieții).

Propunerile respective – cunoscute sub numele de „clauzele lui Iacov”⁵⁷ au fost unanim acceptate și pe loc consemnate în „Decretul” sinodal din *Fapte 15, 23-29*, urmând a fi imediat difuzat Bisericilor nou înființate. A fost o hotărâre înțeleaptă „ca tot ceea ce purcede din chibzuința oamenilor călăușiți de Duhul Sfânt, înlăturând astfel și ultimul obstacol care mai stătea de-a curmezișul acțiunii de încreștinare a lumii antice.”⁵⁸

De menționat că procedura urmată și în acest caz de conducerea Bisericii Ierusalimului a fost *pur sinodală*, ca și *formula* „Părutu-S-a Duhului Sfânt și nouă” (v. 28), ambele perpetuându-se până în zilele noastre în practica Bisericii creștine răsăritene.

Mai reținem apoi și faptul extrem de important, că într-un semenea document biblic (cartea „Faptele Sfinților Apostoli”), în care pe lângă faptul că ni se relatează lucrările primului Sinod din istoria creștinismului, apare și descrierea structurii Bisericii apstolice în formula: „Apostolii, preoții și frații = Biserica” (*Fapte 15, 4, 22, 23*). Iar ea, pornind din această epocă de vârf (anii 50-51) a dezvoltării ei ca instituție divino-umană, va fi pregătită să înfrunte veacurile, concretizându-și o definitivă imagine, exprimată și prin sintagma: cler și credincioși.

Însă, înainte de a se încheia, această carte istorico-biblică a modelelor, ea ne va mai oferi și o imagine a Bisericii postapostolice a Ierusalimului în alcătuirea ei finală: *Iacov* (episcopul), *preoții și frații* (cf. *Fapte 21, 17-18*), ca model dinamic al Bisericii ortodoxe locale dintotdeauna și de pretutindeni.

Revenind însă la Sinodul Apostolic, faptul în sine are o importanță colosală, dovedind că ceea ce n-au putut face Apostolii, fiecare în parte, s-a făcut în mod ireproșabil în Sinod și că Sinodul este autoritatea de conducere cea mai înaltă în Biserică. De aceea Biserica nici nu poate greși, pentru că acest principiu al sinodalității a fost așezat de Hristos Însuși: „Unde sunt adunați doi sau trei în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (*Matei 18, 20*), iar unde este prezent Hristos, este întotdeauna prezent și Duhul Său Cel Sfânt (*Faptele 15, 28; 16, 7*), „Duhul Adevărului”, Care va cărmui Biserica și „o va călăuzi la tot adevărul” (*Ioan 16, 13*).

NOTE BIBLIOGRAFICE

42. Potrivit cuvântului Mântuitorului Iisus Hristos, din *Matei 5, 17*: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Proorocii; n-am venit să stric ci să împlinesc!”, din cele zece porunci ale Decalogului, numai nouă sunt amintite în Noul Testament și recunoscute de Domnul ca valabile și în creștinism, iar una, nici măcar nu e pomenită ca atare: este tocmai cea de a patra, referitoare la sabat. Chiar Vechiul Testament a prezis instituirea, odată cu venirea lui Mesia, a unei alte zile de odihnă (*Jeremia 31, 31-33; Psalmii 109, 3 și 117, 24; Zaharia 3, 9-10; 13, 1, 2, 4; 14, 1 și urm.*) Detalii în acest sens, la Prot. Dr. Petru Dehelean, *Manual de Sectologie*, Arad, 1948, p. 444;

43. Pr. Prof. Ion Buga, *O istorie a Bisericii Universale văzută din culise*, cap: *Puncte nevralgice ale Istoriei (2) Preoția*, București, 2005, p. 229;

44. C.S. Lewis, în *Ferigi și elefanți și alte eseuri despre creștinism*, Ed. Humanitas, București, 2011, p. 49-53, notează că iertarea nu doar „scuză”, ci „suspendă” (adică anulează păcatul); iertarea se aplică la ceea ce *nu e scuzabil* în comportamentul uman. Cine are scuze perfect acoperitoare pentru păcatele sale, nici n-are nevoie de iertare, iar cel ce scuză, ține minte ceea ce scuză și pe cine scuză, pe când cel ce iartă produce înviere, făcând din cel pe care l-a iertat o „făptură nouă” în Hristos (cf. *II Corinteni 5, 17*).

45. Pr. Prof. Ion Buga, *o.c.*;

46. Este denumirea (laolaltă cu *Evanghelia a III-a*, pe care o continuă în timp), din manualul de colaborare, *Studiul Noului Testament*, București, 1984, p. 80;

47. Este foarte probabil să fi fost chiar „casa Mariei, mama lui Ioan, cel numit și Marcu”, devenită primul locaș creștin de închinare din Ierusalim (cf. *Faptele 12, 12*);

48. Din Sfintele Evanghelii știm că numărul Ucenicilor pe care Iisus i-a ales direct și personal spre a-I fi Apostoli, era de doisprezece (*Matei 10, 1-4; Marcu 3, 13-19; Luca 6, 13-16*), după numărul celor douăsprezece seminții ale lui Israel (cf. *Matei 19, 28; Luca 22, 30*).

49. Pr. Prof. dr. Grigorie T. Marcu, *Mărturii documentare de procedură sinodală în cartea „Faptele Apostolilor”*, în rev. „Ortodoxia”, nr. 3/1957, p. 433;

50. Pr. Dr. Sabin Verzan, *Preoția ierarhică sacramentală în Biserica Ierusalimului*, în rev. „Ortodoxia”, nr. 1/1990, p. 16;

51. Pr. Prof. Dr. Grigorie T. Marcu, *art. cit.*, rev. cit., p. 435;

52. Pr. Dr. Sabin Verzan, *art. cit.*, rev. cit., p. 34;

53. Detalii în acest sens, la Prof. Iustin Moisesescu, *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, Editura Centrului Mitropolitan al Olteniei, Craiova, 1955, p. 15-19;

54. Pr. Prof. Dr. Grigorie T. Marcu, *art. cit.*, rev. cit., p. 436;

55. *Ibidem*;

56. Cf. Prof. Iustin Moisesescu, *o.c.* și Pr. Dr. Sabin Verzan, *art. cit.*, p. 76, pe plan local, în Biserica Ierusalimului, autoritatea cea mai înaltă și deci ultimul cuvânt, îi revenea Episcopului Iacov, chiar și în prezența Sfinților Apostoli, drept pentru care și prezida el lucrările Sinodului;

57. Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, *art. cit.*, p. 437;

58. *Ibidem*;